

Kárpát-medencei könyvtárosok Csongrádon

Május 18. és 20. között ismét összegyűltek magyar könyvtárosok határon innen és túlról a csongrádi Csemegi Károly Városi Könyvtár és az Informatikai és Könyvtári Szövetség (IKSZ) szervezte találkozóra. Az immár komoly tradícióval büszkélkedhető rendezvény ezúttal is vonzotta a résztvevőket, akik az időjárás viszontagságai (jégeső, viharos szél) ellenére kitartottak, s ezt nem is bánták meg.

A szakmai programot *Fodor Péter*, az IKSZ elnöke azzal vezette be, hogy 2008-tól több lehetséges forrás áll a könyvtárak rendelkezésére, ám ez több feladatot is jelent, amire igencsak fel kell készülni, ezért fontos megbeszélünk közös ügyeinket.

Az első előadást *Skaliczki Judit*, az Oktatási és Kulturális Minisztérium főosztályvezető-helyettese tartotta *A stratégiai céloktól a megvalósításig* címmel. Beszélt az 1998 és 2002 közötti első stratégiai ciklus céljairól, azok megvalósulásáról. Az információkhoz és dokumentumokhoz való minél szélesebb körű hozzáférés, a jogi környezet szabályozása, a képzés és a továbbképzés rendszerének korszerűsítése, az információtechnológiai fejlesztések, a szorosabb európai együttműködés céljait segítette az Országos Dokumentumellátási Rendszer (ODR) létrejötte, a törvény és a követő jogszabályok együttese, a hároméves telematikai fejlesztés, a British Councillel együttműködve évente megszervezett konferenciák sora és az, hogy sikerült elérni, legyen informatikus-könyvtáros kimenet az átalakuló, bolognai rendszerű felsőoktatásban.

A 2003 és 2007 közötti második periódus legfontosabb célja volt a felkészülés az EU-csatlakozásra, a hozzáférés lehetőségeinek további bővítése, a kistételek könyvtári ellátásának korszerűsítése és nem utolsósorban a könyvtáros életpálya-modell kidolgozása. A megvalósítás része volt a hároméves minőségfejlesztési program (Minőségfejlesztés 21), az ODR-hez csatlakozó

könyvtárak rendszerei közötti kompatibilitás javítása, a könyvtárosi kompetenciák és attitűdök feltérképezése és a kistéleplési könyvtári ellátási rendszer, az úgynevezett KSZR kidolgozása. Ez utóbbi révén településenként 1,3 millió forint jutott a mozgókönyvtári szolgáltatásra (ami nem azonos a könyvtárbusszal!). A könyvtáros életpálya ugyan nem lett vonzóbb, de legalább körvonalazódtak a keretei.

2008 és 2013 között már a harmadik stratégiai ciklusban járunk. A célok kidolgozásakor tekintetbe vették az előzetes elemzések során kimutatott erősségeket (információs technológia, hálózatoság, ODR, KSZR, megszilárdult szakmai öntudat, erős szakmai szervezetek, igény a képzésre), gyengeségeket (nem elégséges politikai érdekérvényesítés, menedzselés, minőségmenedzselés, kevés nyelvismeret, az olvasói igények nem kellő arányú figyelembe vétele), veszélyeket (ha nincs politikai támogatás, a társadalom nem áll ki a könyvtárak mellett, versengés alakul ki a kulturális területek között, forráshiány), lehetőségeket (együttműködés, a politikusok hatékony megszólításának képessége, európai uniós források).

Az új stratégia átfogó célja, hogy „a könyvtári rendszer legyen alkalmas a XXI. századi könyvtárhasználó igényeinek kielégítésére, hogy [...] versenyképes országot alakítsunk ki”. Ezt korszerű könyvtárakra, hibrid gyűjteményekre alapozott, a legmagasabb igényeket is kielégítő szolgáltatásokkal kell elérni. A konkrét cél, hogy a könyvtári rendszer közvetítsen minden nyilvánosságra került információt, az épülettől és a

nyitvatartási időtől függetlenül biztosítsa ezekhez a hozzáférést, új fejlesztésekkel és programokkal járjon hozzá az olvasáskultúra gazdagításához, és szolgáltatásaival segítse az életminőség javítását, az egyének versenyképességét.

Ezeknek a céloknak alárendelhetők a fejlesztendő területek, nem maradnak ki például az egyházi vagy a múzeumi gyűjtemények sem, és azt sem jelentik, hogy a könyvtárepületre a továbbiakban ne lenne szükség. A legfontosabb viszont az, hogy látni lehet a megvalósítás forrásait is, az uniós fejlesztési támogatások lehívásának lehetőségét. Júliusra várható a TIOP (Társadalmi infrastruktúra operatív program), novemberre pedig a TÁMOP (Társadalmi megújulás operatív program) pályázatainak megjelenése. (Ezekről bővebben a lap hasábjain már többször is beszámoltunk). A TIOP-ban pályázhat minden nyilvános könyvtár különféle informatikai fejlesztésekre, a TÁMOP-ban pedig lehetőség nyílik a tartalomszolgáltatás bővítésére is.

Ezt követte az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) címzetes igazgatójának, *Bánkeszi Katalinnak* a *Hosszú távú digitalizálási tervek. Együttműködési lehetőségek a hazai és a határon túli könyvtárak között* című előadása. Mondandóját azzal vezette be, hogy a digitalizálás elsődleges célja most már a használói igények kielégítése, de ezt sok esetben okosan össze lehet kapcsolni az állományvédelem szükségleteivel. Végre lehetőség nyílik a digitalizálás átfogó tervezésére, az OSZK az egész közgyűjteményi területet koordinálja. Erre igen nagy szükség van, jelenleg ugyanis létezik számtalan digitális gyűjtemény, de ezek ad hoc lehetőségekre alapozva, nem rendszerbe szervezve jöttek létre, és még az OSZK digitalizált dokumentumainak sem látszik mind-egyike a szolgáltatásban. Sajnos továbbra sincs viszont közös felület, és az egységes szolgáltatást már nem az OSZK fogja menedzselni...

A technológiai megoldásra nincs egyetlen üdvözítő módszer, viszont szükség van az átfogó iránymutatásra, az elveknek és az elvárt végeredmény kritériumainak kidolgozására. Stratégiai cél a digitális dokumentumok mennyiségének növelése, a hozzáférés és távoli elérés biztosítása, új elektronikus szolgáltatások, tematikus gyűjtemények, keresők kialakítása és az oktatás támogatása. Alapvető követelmény az egységes szabványok menti digitalizálás, az egységes szolgáltatási környezet, az archiválás, megőrzés, újrahasznosítás problémáinak megoldása, a központi koordináció és a monitoring tevékenység. Ez utóbbiakra minden fázisban, minden felmerülő probléma esetén szükség van.

A hozzáférés biztosítása a szerzői jogok miatt dedikált hálózaton keresztül lehet megoldható, ami azt jelenti, hogy csak a könyvtárak beiratkozott olvasói férhetnek hozzá az anyagokhoz. Nehézségeket okoz, hogy az EU-csatlakozással még a szépirodalmi művekre vonatkozóan is megszűnt a közös szerzői jogkezelés, tehát egyenként kell mindenkit felkutatni és minden egyes szerzővel külön szerződést kell kötni a felhasználásról. Kedvezőbb lehetőség az ún. creative commons, az Amerikában kialakult gyakorlat, amikor a szerző eleve hozzájárul a felhasználáshoz, de az nem gyakori eset.

A könyvtárak számára többféle együttműködési lehetőség nyílik meg ebben a programban: a közös digitalizálás, a tartalomcsere, az erőfor-

rás-megosztás, a közös tematikus szolgáltatások, az együttes gyűjteményfejlesztés, az egyenlő esélyű hozzáférés közös biztosítása. Ezekre most kell felkészülni, most kell a lehetséges kooperáción gondolkodni.

A tanácskozáson két nagy könyvtár is bemutatkozott. A Központi Statisztikai Hivatal Könyvtáráról *Nemes Erzsébet* főigazgató beszélt. A KSH 1867-ben létrejött önálló gyűjteménye számára Keleti Károly 1869-től biztosította a teljes kötelespéldány-sort, amelyet az intézmény ma is megkap, így gyűjteménye nagyon gazdag, tulajdonképpen afféle harmadik nemzeti könyvtárnak is megfelel. Természetesen elsődleges gyűjtőköre a statisztika hazai és nemzetközi irodalmához kapcsolódik, de gyűjti a határterületek szakirodalmát csakúgy, mint a hazai és külföldi kortárs szépirodalmat. Több mint 790 ezres állománya sokat jelenthet az ODR-szolgáltatások területén is, bár egyelőre nehézséget okoz, hogy a közös országos keresőfelület még mindig nem működik az elvárásoknak megfelelően. A könyvtár nemcsak az ODR-hez, hanem a MOKKA-hoz is csatlakozott, azt remélik, hogy állományuk így jobban szolgálhatja majd a felhasználók igényeit az egész országban. Információs szolgálatuk (elsősorban a legfrissebb adatokból szolgáltat) és olvasószolgálatuk (főként visszamenőleges adatok kérhetők) személyesen, telefonon vagy e-mailben is elérhető (informacioszolgalat@ksh.hu, ref@ksh.hu).

Az Országos Idegennyelvű Könyvtárt (OIK) *Mender Tiborné* főigazgató a jogelőd Állami Gorkij Könyvtár 1956-os alapításától kiindulva mutatta be. A tizenhat főgyűjtőkori nyelv mellett további európai nyelvek és a hazai nemzeti ségek irodalmát gyűjtik, de van egy igazán gazdag és nagyon népszerű zenei gyűjteményük is. Gyűjtőkörukbe tartozik a nyelv- és irodalomtudomány és a kisebbségi kérdés szakirodalma. Az OIK látja el az országos nemzetiségi szakkönyvtári feladatokat. Csaknem 400 ezer dokumentumuk 146 nyelvet jelent, 77 nyelven szolgáltatnak nyelvtanulást segítő dokumentumokat, 30 ezer kottájuk és ötszázféle kurrens időszerű kiadványuk van. Sajnos őket is elérte az a gond, hogy gyarapításra szinte egyáltalán nincs keretük, a kritikus szint alá csökkent a könyvbeszerzésük. Pedig az övék a második legnagyobb idegennyelvű gyűjtemény Európában (a moszkvai után). Szolgáltatásaikat folyamatosan korszerűsítik, az épületük kilencven százalékban akadálymentesített, a könyvtár 2.0 bevezetésében is élen járnak..

Hajnal Jenő a Vajdasági Magyar Művelődési Intézetéről és a Kapocs Könyvtári Csoportról beszélt. A vajdasági magyar könyvtárosok együttműködnek a magyarországi és a többi határon túli magyar könyvtárral, könyvtári szakmai szervezettel, részt vesznek magyarországi továbbképzéseken, bekapcsolódnak közös digitalizálási programokba. Az eddigi digitalizálás eredménye-

inek egy része látszik a Magyar Elektronikus Könyvtárban is, a délvideki képzőművészeti alkotások pedig megkereshetők az NDA-ban (a Nemzeti Digitális Archívumban). Terveik között szerepel a helytörténeti, helyismereti és a hagyományokhoz kapcsolódó anyagok minél teljesebb digitalizálása is.

A Kriterion Könyvkiadó jelenlegi helyzetét *Szabó Gyula* elemezte, majd *Kovács Eszter*, a kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár

munkatársa szól az intézményben folyó munkáról. A Mikó-gyűjteményre alapozott könyvtárnak ma mintegy 4 millió dokumentuma van, ennek természetesen csak egy kisebb része magyar nyelvű, on-line katalógusuk viszont a román mellett magyarul és angolul is kereshető.

A muraszombati *Papp József* a 2003-ban átadott új könyvtárt mutatta be, amely ma városi és regionális közkönyvtári szerepet tölt be. Több mint 300 ezer dokumentumuk közül kb. 25 ezer a magyar nyelvű. Vannak magyar nyelvű digitális szolgáltatásaik is, helyi szerzők művei, életrajzi lexikon stb. 1991 óta dolgoznak az egységes szlovén könyvtári adatbázisban, ami számunkra irigylésre méltó állapotot mutat.

Halász Péter a szlovákiai magyar könyvtárosok képviselőjében arról beszélt, hogy ők tulajdonképpen a legegyszerűbben a magyarországi könyvtáros rendezvényeken találkozhatnak, ami, lássuk be, meglehetősen groteszk helyzet. A legutóbbi csongrádi konferencia óta jelentős

változások történtek: Nyugat-Szlovákiában romlott, Kelet-Szlovákiában viszont jól érzékelhetően javult a magyar könyvtári helyzet. A szlovákiai magyar könyvtárosok két szakmai továbbképzésen is részt tudtak venni, és jól működik a keleti területen a magyar és szlovák könyvek cseréjére létrehozott program.

Mindezekből Fodor Péter azt a következtetést vonta le zárszóként, hogy a nagyon különböző helyzetekre és lehetőségekre való tekintettel az együttműködésnek is differenciált formáit kell megtalálni és működtetni.

A három napot szakmai kirándulás zárta Fülöpházán, ahol a kecskeméti Katona József Könyvtár munkatársai és a helyiek mutatták be, hogyan is működik a kistérségi könyvtári szolgáltatás egy lehetséges modellje a gyakorlatban.

A vendégek azzal búcsúztak a most is szívüket-lelküket kitevő házigazdától, hogy jövőre okvetlenül folytatni kell a megkezdett munkát.

(fá)

Közlemények

„Hogy az idegen nyelv ne legyen idegen”

2007. november 15-én jött létre, illetve került bejegyzésre a „HOGY AZ IDEGEN NYELV NE LEGYEN IDEGEN” ALAPÍTVÁNY a Fővárosi Bíróság 11. Pk. 60.723 /2007/2. számú nyilvántartásba vevő végzésével, közhasznú fokozatú szervezetként, kulturális céllal.

Közhasznú tevékenységet a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény 26. § c.) 3., 4., 5., 6., 7., 11. és 13. pontjában foglaltak szerint végez.

A bejegyzésétől eltelt idő rövideje miatt az alapítvány állami támogatásban nem részesült, arra nem pályázott eredményesen, illetve nem használt fel ilyen juttatást.

KÖNYV(tár)TÁMASZ Egyesület

2007. október 25-én jött létre, illetve került bejegyzésre a KÖNYV(tár)TÁMASZ Egyesület a Fővárosi Bíróság 14. Pk. 60.617/2007/2. számú bejegyző végzésével, közhasznú fokozatú társadalmi szervezetként, kulturális céllal.

Közhasznú tevékenységet a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény 26. § c.) 3., 4., 5., 6., 7., 11. és 13. pontjában foglaltak szerint végez.

A bejegyzésétől eltelt idő rövideje miatt az egyesület állami támogatásban nem részesült, arra nem pályázott eredményesen, illetve nem használt fel ilyen juttatást.

